

## **МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ**

**Канський Олександр Адольфович**

*здобувач третього (освітнього-наукового) рівня вищої освіти  
кафедри публічного та приватного права,  
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля  
м. Київ, Україна*

**Татаренко Галина Вікторівна**

*кандидат юридичних наук,  
професор кафедри публічного та приватного права,  
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля  
м. Київ, Україна*

Домашнє насильство – одна з найгостріших проблем сучасного суспільства, що руйнує життя людей та підриває соціальну стабільність. В умовах глобалізації воно набуває транскордонного характеру, потребуючи міжнародної співпраці. Для України ця проблема стала особливо актуальною через війну, яка спричинила зростання соціальної напруги, економічної нестабільності та психологічного виснаження. Це, своєю чергою, призвело до збільшення випадків гендерно зумовленого насильства, зокрема серед/проти ВПО, жінок, дітей і військових, а також до його жорстокіших форм.

Активна міграція українців до країн ЄС та інших регіонів ускладнює доступ постраждалих до правового захисту за кордоном. У цьому контексті міжнародне співробітництво відіграє ключову роль у створенні єдиних стандартів протидії насильству, удосконаленні законодавства та забезпеченні підтримки постраждалих. Україна активно взаємодіє з іншими державами через двосторонні угоди та обмін досвідом, що сприяє впровадженню ефективних методів боротьби з домашнім насильством.

Ключовими напрямками міжнародної співпраці є гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами, криміналізація домашнього насильства, посилення відповідальності кривдників та вдосконалення механізмів захисту постраждалих. Важливим є обмін досвідом із країнами ЄС щодо роботи кризових центрів, притулків, реабілітаційних програм і юридичної підтримки. Україна активно співпрацює з ООН, ОБСЄ та ЄС у рамках спільних програм, спрямованих на запобігання насильству, обмін найкращими практиками

та підготовку фахівців. Це дозволяє посилити захист прав постраждалих і впровадити ефективні світові практики.

Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству, відому як Стамбульська конвенція [1]. Цей важливий міжнародний документ встановлює всеосяжні рамки для захисту жертв насильства, надання їм допомоги та запобігання насильству в майбутньому. Ратифікація конвенції зобов'язує Україну адаптувати її положення до національного законодавства та політики, що включає зміни в кримінальному праві, механізми надання допомоги потерпілим та посилення захисту прав жертв насильства. Ратифікація Стамбульської конвенції є важливим кроком для України у захисті жертв насильства та впровадженні міжнародних стандартів. Участь у глобальних кампаніях, таких як «16 днів активізму проти гендерно зумовленого насильства», сприяє підвищенню обізнаності та мобілізації суспільства для боротьби з насильством.

Важливим напрямом є міжнародне правозастосування, що включає посилення координації правоохоронних органів у розслідуванні випадків насильства, зокрема щодо українських біженців. Співпраця з міжнародними організаціями сприяє розробці програм соціальної адаптації, включаючи реабілітацію та психологічну допомогу. Прикладом такої співпраці є програма «Підтримка постраждалих від насильства в Україні», реалізована за підтримки ЄС. Вона спрямована на розвиток кризових центрів, надання психологічної допомоги та інтеграцію соціальних послуг. Правове забезпечення ґрунтується на Стамбульській конвенції та Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2].

Ще одним прикладом є програма ОБСЄ «Покращення доступу жертв до правосуддя та захисту», яка має на меті підвищення правової грамотності постраждалих від насильства та покращення доступу до юридичних послуг для жертв домашнього насильства. Програма включає проведення тренінгів для юристів та правоохоронців, а також розробку механізмів правової підтримки для постраждалих. Програма реалізується в рамках співпраці з Міністерством внутрішніх справ України та іншими державними органами. Правове забезпечення цієї ініціативи базується на міжнародних правових актах, таких як Стамбульська конвенція та національному законодавстві, яке активно адаптується відповідно до міжнародних зобов'язань України.

Україна активно інтегрується в європейські системи моніторингу та протидії насильству, беручи участь у спільних ініціативах із вдосконалення моніторингу, створення баз даних та розробки стандартів. Це сприяє доступу до найкращих світових практик

і зміцнює позиції України в європейському просторі захисту прав людини.

Міжнародне правове співробітництво відіграє ключову роль у встановленні стандартів криміналізації домашнього насильства та захисту потерпілих. Важливими документами є Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1979), Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок (1993) та Стамбульська конвенція. Вони зобов'язують держави криміналізувати домашнє насильство, створювати кризові центри та забезпечувати підготовку правоохоронців.

У різних країнах підходи до боротьби з насильством відрізняються. У США діють суворі закони з покаранням для кривдників, включаючи ув'язнення, заборону наближатися до жертви та реабілітаційні програми. В ЄС законодавство адаптоване до вимог Стамбульської конвенції, криміналізуючи фізичне та психологічне насильство в сім'ї.

В Україні відповідальність за домашнє насильство передбачена статтею 126-1 Кримінального кодексу України [3], що охоплює фізичне, психологічне та економічне насильство щодо подружжя або інших близьких осіб. Однак на практиці існують труднощі у застосуванні закону, зокрема недостатня ефективність правоохоронних органів та складність доведення систематичності злочину.

Незважаючи на позитивні кроки, Україна стикається з низкою викликів, які ускладнюють ефективне міжнародне правове співробітництво. Серед них – недостатня координація між державними та міжнародними структурами, потреба у більшій фінансовій підтримці програм боротьби з насильством, а також необхідність подолання культурних та правових бар'єрів у взаємодії з іноземними партнерами. У 2023 році до Національної поліції України надійшло понад 291 тисячу заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, що на 20% більше порівняно з 2022 роком [4]. У перші два місяці 2024 року зареєстровано на 56% більше кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, порівняно з аналогічним періодом 2023 року.

З 19 грудня 2024 року набув чинності Закон України № 3733-IX, який вносить зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Стамбульської конвенції [5]. Закон спрямований на вдосконалення механізмів попередження насильства, посилення захисту потерпілих та підвищення відповідальності кривдників. Серед ключових змін – розширення кола осіб, які можуть бути притягнуті до відповідальності, та посилення покарань за домашнє насильство. Документ передбачає покращений доступ до соціальних послуг і психологічної допомоги, чіткіші механізми підтримки жертв,

збільшення обов'язків правоохоронців, а також спеціалізоване навчання фахівців. Закон сприяє кращій координації між державними та недержавними організаціями для ефективної боротьби з насильством у сім'ї.

Попри наявність міжнародного та національного законодавства, боротьба з домашнім насильством стикається з серйозними викликами. Основні проблеми включають недостатнє фінансування, обмежену кількість кризових центрів, низьку правову обізнаність населення та гендерні стереотипи, що заважають потерпілим звертатися по допомогу.

В Україні діє близько 100 кризових центрів, однак цього недостатньо для покриття потреб усіх постраждалих. Наприклад, у Львівській області функціонує Центр соціальної та психологічної допомоги (15 місць) і центр матері та дитини (10 місць) [6]. Стамбульська конвенція вимагає щонайменше одне місце в притулку на 10 000 осіб, але наявні ресурси не відповідають цим стандартам. Це підкреслює необхідність розширення мережі кризових центрів і притулків, щоб забезпечити ефективну підтримку постраждалих від насильства.

Кримінальна відповідальність за домашнє насильство є важливим інструментом боротьби з цим явищем. Однак, міжнародне правове регулювання відіграє ключову роль у встановленні загальних стандартів та принципів криміналізації, захисту потерпілих і притягнення винних до відповідальності. Подальше вдосконалення законодавства, зміцнення міжнародного співробітництва та підвищення ефективності правоохоронних органів є необхідними кроками на шляху до викорінення домашнього насильства у світі.

### **Література:**

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Конвенція Ради Європи від 11 травня 2011 р. № 994\_001-11. Офіційний текст. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/go/994\\_001-11](https://zakon.rada.gov.ua/go/994_001-11) (дата звернення: 11 лютого 2025).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. Офіційний текст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 11 лютого 2025).

3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Офіційний текст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 11 лютого 2025).

4. Міністерство внутрішніх справ України. (2023). Кількість випадків домашнього насильства зросла на 20%, МВС та парламент

працюють над посиленням відповідальності. URL: [https://mvs.gov.ua/news/killist-vipadkiv-domasnyogo-nasilstva-zrosla-na-20-mvs-ta-parlament-praciuiut-nad-posilenniam-vidpovidalnosti-1?utm\\_source=chatgpt.com](https://mvs.gov.ua/news/killist-vipadkiv-domasnyogo-nasilstva-zrosla-na-20-mvs-ta-parlament-praciuiut-nad-posilenniam-vidpovidalnosti-1?utm_source=chatgpt.com) (дата звернення: 11 лютого 2025).

5. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Закон України від 23 грудня 2020 р. № 1226-IX. Офіційний текст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1226-19> (дата звернення: 11 лютого 2025).

6. Місто Сайт. (2023). Залишатися в безпеці: як працює система шелтерів в Україні. URL: [https://mistosite.org.ua/articles/zalyshaitesia-v-bezpetsi-iak-pratsiuiue-systema-shelteriv-v-ukraini?utm\\_source=chatgpt.com](https://mistosite.org.ua/articles/zalyshaitesia-v-bezpetsi-iak-pratsiuiue-systema-shelteriv-v-ukraini?utm_source=chatgpt.com) (дата звернення: 11 лютого 2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-487-3-20>

## **ДО ПИТАННЯ НЕДОПУСТИМОСТІ МЕДІАЦІЇ ЩОДО ВСІХ ФОРМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА (ТА НАСИЛЬСТВА ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ)**

**Каращук Катерина Леонідівна**

*медіатор, адвокат,*

*приватний виконавець виконавчого округу м. Києва,*

*м. Київ, Україна*

Висока вартість, тривалість та складність судового процесу обумовлює все інтенсивніший розвиток альтернативних видів розгляду спорів. Одним із найбільш поширених способів позасудового вирішення конфліктів є медіація як «позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [1]. Сфера дії Закону «Про медіацію» є достатньо широкою і розповсюджується на різні види конфліктів (спорів), в тому числі цивільні, сімейні, трудові, господарські, адміністративні, а також справи про адміністративні правопорушення та кримінальні провадження з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим) (ч. 1 ст. 3 Закону). Практика показує, що медіація є одним із найбільш ефективних способів вирішення конфліктів саме у сфері сімейних правовідносин.